

Examen VMBO-GL en TL

2021

tijdvak 3
donderdag 8 juli
9.00 - 11.00 uur

economie CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 42 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Aart Beij

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 en 2 in de bijlage.

De vraag naar gezonde en diervriendelijke producten groeit al jaren. Steeds meer consumenten kiezen daarom voor biologisch. Aart Beij is al drie jaar eigenaar van een biologische supermarkt. Aart zegt: "In 2015 is, vergeleken met 2014, het aandeel van AGF in de totale omzet gestegen met maar liefst 4%."

Gebruik informatiebron 1.

- 2p 1 Toon met een berekening aan, dat de uitspraak van Aart juist is. Schrijf je berekening op.

Tip: Bereken eerst de aandelen AGF en vervolgens de procentuele toename.

Aart specialiseert zich in biologische streekproducten en doet zelf de inkoop bij de boeren. De concurrentie tussen de biologische winkels is sterk toegenomen. Aart ziet de toekomst van zijn bedrijf echter met vertrouwen tegemoet.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p 2 Geef een verklaring voor de optimistische kijk van Aart voor zijn bedrijf.

Aart heeft nu gemiddeld per maand 3.950 klanten en volgens onderzoek zijn deze klanten bereid om meer te betalen voor biologische producten.

- 2p 3 Aart is tevreden over zijn bedrijf. In 2015 bedroeg zijn brutowinst € 150.000. De inkoopwaarde was € 96.000 en de totale bedrijfskosten waren € 59.500.
→ Bereken in één decimaal voor Aarts bedrijf het nettowinstpercentage van de omzet in 2015. Schrijf je berekening op.

- 1p 4 Aarts bedrijf is gestart als een eenmanszaak. Aart vraagt Kyona om in te stappen als partner van Aart in een besloten vennootschap (bv). Ze bespreken de voors en tegens van deze rechtsvorm.
→ Noem een argument, anders dan een belastingvoordeel, om te kiezen voor de rechtsvorm bv, in plaats van een eenmanszaak.
- 1p 5 De vennootschapsbelasting bedraagt 20% bij een jaarlijkse winst tot € 200.000. De bv moet tevens omzetbelasting afdragen.
Welke belasting wordt over welke winst geheven?
- A Over de brutowinst wordt omzetbelasting geheven.
  - B Over de brutowinst wordt vennootschapsbelasting geheven.
  - C Over de nettowinst wordt omzetbelasting geheven.
  - D Over de nettowinst wordt vennootschapsbelasting geheven.

informatiebron 1 omzet enkele biologische productgroepen in miljoenen euro's

productgroepen	2014	2015
AGF*	137,5	156
eieren	27	28
vis	7	8
vlees	100	93
totaal	550	600

* AGF = Aardappelen, Groente en Fruit

informatiebron 2 omzet biologische producten in 2015 in indexcijfers, met als basisjaar 2014

verkooppunt	index
in biologische supermarkten	117
in andere supermarkten	104
in overige winkels	140

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Nederland is een handelsland. De import en export vormen een zeer groot deel van ons nationale inkomen.

- 1p 6 Hoe noemen we de economie van een land dat relatief veel importeert en exporteert?
- A een afhankelijke economie
  - B een gesloten economie
  - C een onafhankelijke economie
  - D een open economie
- 2p 7 Export is belangrijk voor Nederlandse bedrijven. Ook bedrijven die niet exporteren, kunnen voordelen hebben van export door andere bedrijven.
→ Leg in twee stappen uit dat een niet-exporterend bedrijf voordelen kan hebben van export door andere bedrijven.

Hoe hoger de waarde van de export, des te meer Nederland verdient aan de handel met andere landen.

nationaal inkomen, exportwaarde en exportquote Nederland in 2014

nationaal inkomen in miljarden euro's	exportwaarde in miljarden euro's	exportquote
660	...	70%

- 1p 8 Bereken de waarde van de export van Nederland in 2014. Schrijf je berekening op.

- 1p **9** Exporterende bedrijven beweren het volgende: “Een groot deel van wat we samen in Nederland verdienen, verdienen we door de export. Door de lonen te verlagen gaat Nederland meer verdienen aan de export.” Hieronder staat een aantal verschijnselen:
- 1 Lonen worden verlaagd.
  - 2 Bedrijfskosten dalen.
  - 3 Export neemt toe.
  - 4 Nederlandse concurrentiepositie verbetert.
  - 5 Nederland verdient meer aan de export.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat ze de gedachtegang van deze exporteurs juist weergeven?
- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
  - B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
  - C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
  - D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
  - E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
  - F 1 → 4 → 3 → 2 → 5
- 2p **10** Daarentegen vinden bedrijven die voor de binnenlandse markt werken, dat verlaging van de lonen schadelijk kan zijn voor de werkgelegenheid in Nederland.
- Verklaar in twee stappen dat verlaging van de lonen schadelijk kan zijn voor de werkgelegenheid in Nederland.

Thijs gaat voor het goede doel

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Thijs is 17 jaar en zit in 4 vmbo. Als bijbaantje maakt hij een website voor Harold. Daarmee verdient Thijs € 8 netto per uur. De kinderbijslag wordt door zijn ouders elke maand op zijn bankrekening overgemaakt.

- 1p 11 Welk soort inkomen is de kinderbijslag?
- A inkomen uit arbeid
  - B inkomen uit bezit
  - C inkomen uit overdrachten
- 2p 12 Thijs werkt twintig uur per maand voor Harold. De kinderbijslag bedraagt € 273 per kwartaal. Die gebruikt hij om kleding te kopen. Verder krijgt hij € 15 zakgeld per week.
- Bereken de gemiddelde maandelijkse inkomsten van Thijs. Schrijf je berekening op.

Thijs wil in de drie vakantiemaanden voor Harold gaan werken. Als een jongere te veel verdient, stopt de kinderbijslag. Het maximumbedrag dat mag worden bijverdiend is € 1.266 netto per kwartaal.

Thijs is benieuwd hoeveel uren hij dan maximaal per maand kan werken en toch zijn volledige kinderbijslag kan behouden.

- 2p 13 Bereken in twee decimalen hoeveel uren Thijs maximaal gemiddeld per maand voor Harold mag werken in deze drie vakantiemaanden en toch zijn volledige kinderbijslag kan behouden. Schrijf je berekening op.

- 1p 14 Thijs vindt dat hij voldoende geld heeft om af en toe een bedrag over te maken naar een goed doel, zoals Serious Request. Verder wil hij graag met zijn vrienden uitgaan, computerspelletjes spelen, sporten en gitaar spelen, maar daar komt hij vaak niet aan toe.
- Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Thijs heeft een tekort aan ...(1)... (geld / tijd). Hij zal voortdurend keuzes moeten maken over wat hij wil gaan doen. Dat noem je in de economie ...(2)... (koopkracht / prioriteiten stellen).

Pindapasta als hulp

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Het kan de redding zijn voor ondervoede kinderen: Plumpy'Nut, een pasta van pinda's, verrijkt met vitamines en mineralen.

UNICEF, de kinderpandorganisatie van de Verenigde Naties (VN) verspreidt Plumpy'Nut wereldwijd onder ondervoede kinderen.

Ondervoeding bij de bevolking is een kenmerk van ontwikkelingslanden.

- 1p 15 Noem nog twee kenmerken van ontwikkelingslanden.
- 1p 16 Plumpy'Nut wordt gebruikt sinds 1998. Daarvoor verspreidden hulporganisaties melkpoeder dat in het ontwikkelingsland in water opgelost moest worden.
→ Noem een nadeel van het gebruik van melkpoeder in ontwikkelingslanden.

Volgens UNICEF zijn wereldwijd 161 miljoen kinderen ondervoed, van wie 17 miljoen ernstig.

Een ernstig ondervoed kind heeft drie zakjes pindapasta per dag nodig. "Na gemiddeld twee maanden is een kind voldoende aangesterkt om over te schakelen op normaal voedsel", zegt een woordvoerder van UNICEF.

UNICEF verspreidde in 2014 ongeveer 300 miljoen zakjes Plumpy'Nut. Het kost slechts € 0,30 om één zakje pindapasta te produceren.

- Gebruik de informatie hierboven.*
- 2p 17 Bereken de gemiddelde productiekosten om alle ernstig ondervoede kinderen in de wereld voldoende aan te sterken met Plumpy'Nut. Schrijf je berekening op.

De grootste Plumpy'Nut-fabriek staat momenteel in Frankrijk. UNICEF is van plan meerdere fabrieken op te zetten in ontwikkelingslanden met een grote vraag naar de pindapasta, zoals in het Afrikaanse land Malawi. Dit heeft meerdere voordelen, zowel voor UNICEF als ook voor Malawi.

- 1p **18** Noem een voordeel voor UNICEF van productie van de pindapasta in Malawi.
- 1p **19** Noem een economisch voordeel voor Malawi van productie van de pindapasta in Malawi zelf.
- 1p **20** UNICEF is een zogenaamde NGO, een non-gouvernementele organisatie. Het is vaak beter om ontwikkelingshulp te verstrekken via een NGO dan hulp te geven via de regering van Malawi.
→ Noem een argument waarom het vaak beter is om hulp te verlenen via een NGO in plaats van hulpverlening via de regering van Malawi.

Koopkracht?

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 in de bijlage.

De ouders van Tim en Tom hebben in 2009 een woning gekocht met een hypothecaire geldlening. Ze wonen er met veel plezier en willen er minstens 15 jaar blijven wonen. Moeder is docent in het mbo en vader zorgt voor het huishouden.

Door de economische crisis vanaf 2008 zijn de huizenprijzen gedaald. Echter sinds 2013 zijn de huizenprijzen weer aan het stijgen.

- 1p 21 In 2014 is de waarde van hun woning gestegen met 2,3%. De waarde van de woning werd op 31 december 2014 geschat op € 325.000.
→ Bereken in twee decimalen de geschatte waarde van hun woning op 1 januari 2014. Schrijf je berekening op.

- 1p 22 Tim en Tom horen hun ouders praten over de waarde­stijging van de woning. Zij denken dat hun ouders daar blij mee zijn, maar vader merkt op: "Aan die gestegen waarde hebben we nu niets."
→ Leg de opmerking van vader uit.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 23 Tegelijkertijd maakt vader zich zorgen over de koopkracht van hun gezinsinkomen. In 2014 steeg het gezinsinkomen met 1,3%. In de krant staat een grafiek over de ontwikkeling van de inflatie. Vader doet drie uitspraken over deze grafiek.

Welke uitspraak is juist?

A In het jaar 2014 daalde de koopkracht van het gezinsinkomen.

B In het jaar 2014 steeg de koopkracht van het gezinsinkomen.

C In het jaar 2014 was er sprake van prijsdaling.

- 2p 24 Tim en Tom zijn benieuwd hoe inflatie kan ontstaan. Zij vragen het aan hun vader. Hij legt uit dat inflatie verschillende oorzaken kan hebben.
→ Noem twee oorzaken van het ontstaan van inflatie.

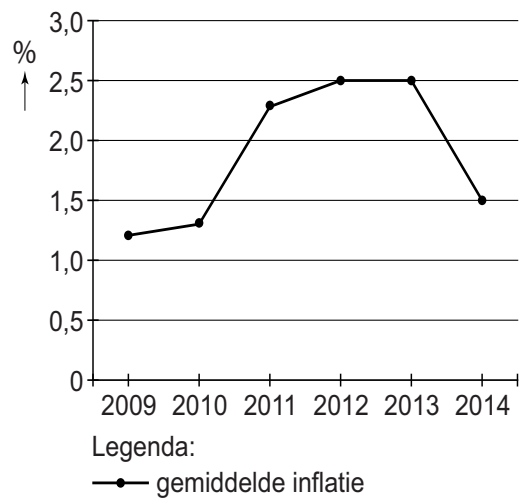
Gebruik informatiebron 3.

- 2p 25 Aan het eind van het gesprek beweert moeder dat zij zich geen zorgen maakt. Haar reële inkomen is in de periode 2012 tot en met 2014 gestegen, omdat haar salaris sinds 1 januari 2012 is gestegen met 5,3%.
→ Heeft moeder gelijk als zij beweert dat haar reële inkomen in de periode 2012 tot en met 2014 is gestegen? Licht je antwoord toe met een berekening.

Koopkracht?

---

informatiebron 3 inflatie in Nederland, 2009-2014

Zeg het met bloemen!

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 4 in de bijlage.

De lagere economische groei in Europa leidt tot minder groei van de totale bloemenmarkt. Roos Blom, dochter van rozenkwekers in het Westland, heeft wel vertrouwen in de toekomst van de bloemenwinkels.

- 1p 26 Tot welke sector behoren bloemenwinkels?
- A tot de primaire sector
  - B tot de secundaire sector
  - C tot de tertiaire sector
  - D tot de quataire sector
- 1p 27 Roos is van plan om een eigen bloemenwinkel te beginnen, maar dan wel op een andere manier dan de meeste andere bloemenwinkels.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Volgens Roos maken bloemenwinkels nu te weinig winst met alleen het inkopen en verkopen van bloemen. Roos wil de ...(1)... (inkoopwaarde / toegevoegde waarde) vergroten. Deze waarde is te vergroten door ...(2)... (betere dienstverlening / de verkoopprijzen te verlagen).
- Met moeder Marjolein bespreekt Roos de kansen van een eigen bloemenwinkel. Marjolein: “Je moet de markt goed kennen en weten wat je concurrentie doet. En let op: het marktaandeel snijbloemen van de supermarkten neemt toe.”
- Gebruik informatiebron 4.*
- 1p 28 Bereken voor supermarkten de omzet van snijbloemen in 2016. Schrijf je berekening op.
- 1p 29 Marjolein: “Ons rozenkweekbedrijf maakt winst. Dat komt voornamelijk doordat we de productie voor een groot deel verplaatst hebben naar Kenia in Afrika. De kostprijs is daardoor laag.”
→ Noem een reden voor de lage kostprijs van de rozenproductie in Kenia.

De kwekerij van Roos' ouders heeft een nieuw product ontwikkeld: de regenboogroos. De productiekosten zijn nu nog hoog, maar de rozen verkopen goed.

Roos wil deze nieuwe rozen gaan gebruiken in boeketten. Ze vraagt zich af of de winstmarge hoog genoeg is.

- 2p **30** De consumentenprijs van een boeket met tien regenboogrozen bedraagt € 36,30. De inkoopprijs per roos is € 1,50 exclusief 21% btw.
→ Bereken de brutowinstmarge in procenten van de verkoopprijs voor het regenboogboeket. Schrijf je berekening op.

Zeg het met bloemen!

---

informatiebron 4 snijbloemen vooral verkocht via de bloemenwinkel

De binnenlandse markt van snijbloemen en planten heeft in 2016 een omzet van € 750 miljoen. Het marktaandeel van supermarkten in de totale binnenlandse markt is 18% voor snijbloemen en 15% voor planten.

Dalende melkprices

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave hoef je geen gebruik te maken van een informatiebron in de bijlage.

Het landbouwbeleid is een belangrijk onderdeel van beleid van de Europese Unie (EU). Twee belangrijke doelstellingen van dit landbouwbeleid zijn:

- Boeren moeten een redelijk inkomen kunnen verdienen.
- De EU wil dat er op een verantwoorde manier voedsel geproduceerd wordt, rekening houdend met dierenwelzijn, gezondheid en milieu.

- 2p 31 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De EU stimuleert dat er voldoende voedsel wordt geproduceerd in de EU ... (1) ... (afhankelijk / onafhankelijk) van landen buiten de EU. De EU stimuleert boeren om op een verantwoorde manier voedsel te produceren, daardoor stijgt de ... (2) ... (kwaliteit / kwantiteit) van de voedselproductie en ... (3) ... (verbetert / verslechtert) de gezondheid van inwoners van de EU.

- 1p 32 Jaarlijks wordt er in het Europees Landbouwgarantiefonds € 312,7 miljard begroot. De Nederlandse boeren ontvangen daarvan € 5,4 miljard.
→ Bereken in één decimaal hoeveel procent van het Landbouwgarantiefonds jaarlijks naar de Nederlandse boeren gaat. Schrijf je berekening op.

Tot 1 april 2015 was er een melkquotum in de EU. Dat wil zeggen dat Europese melkveehouders een maximale hoeveelheid melk mochten produceren. Vanwege de gestegen vraag uit landen als China en Brazilië waren de melkveehouders voorstander van afschaffing van het melkquotum. Het melkquotum werd op 1 april 2015 losgelaten en ook de garantiemelkprijs.

- 1p 33 Noem een reden waarom de Europese melkveehouders voorstander waren van de afschaffing van het melkquotum.

- 1p **34** Sommige boeren vreesden dat de melkprijzen zouden dalen. Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
- 1 Het melkquotum wordt afgeschaft.
  - 2 Melkveehouders investeren in hun bedrijf.
  - 3 Het aanbod van melk is hoger dan de vraag naar melk.
  - 4 De productie van melkveehouders neemt toe.
  - 5 De melkprijs daalt.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat ze de gedachtegang van de melkveehouders juist weergeven?
- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Door de dalende melkprijzen kwamen de Europese melkveehouders in financiële problemen.

- 2p **35** Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- Een oorzaak van de dalende melkprijs voor Nederlandse melkveehouders was dat het aanbod van melk sterk was ...(1)... (afgenomen / toegenomen). Na afschaffing van het melkquotum mochten de melkveehouders zoveel melk produceren als zij wilden. De gegarandeerde minimumprijs tot 1 april 2015 was 39,75 cent per liter. Dat was ...(2)... (hoger dan / lager dan) de kostprijs om de boeren een redelijk inkomen te verschaffen.
- 1p **36** Noem een reden waarom de Nederlandse melkveehouders de melk na 1 april 2015 toch onder de kostprijs verkopen.

Wat te doen (met veel geld)?

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Pol Meis heeft met zijn lot € 200.000 gewonnen in de Stratenloterij.

- 1p 37 Welke vorm van inkomen noemen we een prijs in deze loterij?
- A inkomensoverdracht
  - B loon in natura
  - C sociale uitkering
  - D subsidie
- 1p 38 De Stratenloterij betaalt 29% kansspelbelasting over de uitgekeerde prijzen. Pol ontvangt dan € 200.000 op zijn bankrekening.
- Bereken in twee decimalen het bedrag dat de Stratenloterij heeft betaald aan kansspelbelasting vanwege de uitgekeerde prijs aan Pol. Schrijf je berekening op.

Pol heeft geen idee wat hij met dat geld moet doen. Gewoon sparen bij een bank levert niet meer dan 0,35% rente per jaar op. Het rentepercentage verschilt echter bij verschillende spaarvormen. Zo is het rentepercentage bij deposito sparen hoger dan bij sparen zonder voorwaarden.

- 1p 39 Noem een reden waarom banken een hoger rentepercentage rekenen bij deposito sparen in vergelijking met sparen zonder voorwaarden.

Gebruik informatiebron 5.

- 1p 40 Pol wil het eindbedrag berekenen als hij zijn € 200.000 zou storten op een rekening bij de Arcentumbank.
- Bereken in twee decimalen het eindbedrag na drie jaren vast op een spaarrekening bij de Arcentumbank. Hij stort in deze jaren geen extra geld op de rekening en neemt er ook niets van af. Schrijf je berekening op.

- 2p **41** Hij kan zijn loterijprijs ook gebruiken om te beleggen in aandelen.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Winst is een beloning voor de productiefactor ...(1)... (arbeid / kapitaal / natuur / ondernemerschap). Het deel van de winst dat uitgekeerd wordt aan de aandeelhouders heet ...(2)... (dividend / pacht / rente).
Een aandeel is een ...(3)... (eigendomsbewijs / lening / schuldbekentenis).
- 1p **42** Het beleggen in aandelen kan meer rendement opleveren, maar er zijn grotere risico's aan verbonden dan aan sparen.
→ Noem een risico dat verbonden is aan het beleggen in aandelen.

Wat te doen (met veel geld)?

---

informatiebron 5 spaarvormen bij enkele banken

sparen zonder voorwaarden

rentepercentage	bank	voorwaarde
0,30%	Limburgiabank	dagelijks vrij opneembaar
0,35%	Zwitsallevanbank	dagelijks vrij opneembaar

deposito sparen

rentepercentage	bank	voorwaarde
0,95%	Arcentumbank	drie jaar vast
0,85%	Achmeibank	zes jaar vast